

مقایسه روایت عاشورایی الفتوح ابن اعثم و ترجمه فارسی آن بر اساس فزون‌متنیت ژنت

نوع مقاله: پژوهشی

حامد صافی^۱

استادیار گروه درس عمومی و علوم پایه دانشگاه علوم و فنون دریایی خرمشهر

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۵/۰۶

چکیده

کتاب الفتوح اثر ابومحمد احمد بن علی، معروف به ابن اعثم کوفی، احتمالاً اواخر قرن سوم و اوایل قرن چهارم هـ.ق به زبان عربی نگاشته شد. محمد بن احمد مستوفی هروی بخشی از این کتاب را در سال ۵۹۶ هـ.ق به دستور یکی از امرای خوارزم به فارسی ترجمه کرد. ژرار ژنت نظریه فزون‌متنیت را پیرامون ارتباط متون با یکدیگر مطرح کرد. در پژوهش حاضر، تلاش شده است روایت عاشورا در کتاب الفتوح ابن اعثم با ترجمه فارسی الفتوح مقایسه و بررسی شود. برای این مقایسه و تطبیق، از نظریه فزون‌متنیت ژرار ژنت بهره گرفته شد. بر اساس این نظریه، متن ب (زیرمتن) تحت تأثیر متن الف (زیرمتن) آفریده می‌شود. ارتباط فزون‌متنی متون در دو شکل تقلید و دیگرگونگی و سه حالت تفنن، هجو و جدی قابل بررسی است. تغییرات ایجادشده در زیرمتن نسبت به زیرمتن، گشتار نام دارد که به انواع گشتار کمی، کاربردی و کیفی قابل تقسیم است. بر اساس این نظریه، روایت ابن اعثم برای ترجمه فارسی الفتوح، یک زیرمتن در نظر گرفته شد. بر مبنای نتایج پژوهش، روایت فارسی الفتوح با گشتارهای برش، انبساط، فزون‌سازی، ارزش‌گذاری دوباره و ارزش‌کاهی دچار دیگرگونگی شده و همچنین نسبت به روایت الفتوح عربی، نمایشی‌تر، عاطفی‌تر، ادبی‌تر و با گرایش شیعی نوشته شده است.

کلیدواژه‌ها: الفتوح، عاشورا، فزون‌متنیت، ترجمه

١- مقدمه:

ابومحمد احمد بن علی معروف به ابن اعثم کوفی (متوفی ۳۱۴ هـ.ق) احتمالاً کتاب الفتوح فی التّاریخ را اواخر قرن سوم و اوایل قرن چهارم هـ.ق نوشته و در آن، مطالب مهمی درباره حوادث عراق، فتح خراسان، ارمنستان، آذربایجان، جنگ‌های اعراب و خزرها و روابط بیزانس و اعراب گنجانده که از این حیث، از اهمیت و اعتبار بسیاری برخوردار است (دائرة المعارف بزرگ اسلامی، مدخل ابن اعثم). بر اساس گزارشی که یاقوت حموی ارائه داده، ابن اعثم کتاب الفتوح را تا پایان دوره هارون الرشید و کتاب التاریخ را تا پایان دوره مقتدر پیش برد و این احتمال هست که الفتوح و التاریخ، به هم پیوسته و در قالب یک کتاب به ما رسیده است (عرفان، ۱۳۸۹: ۲۳۸). بخشی از این کتاب در سال ۵۹۶ هـ.ق به دستور یکی از امرای خوارزم به دست محمد بن احمد مستوفی هروی به فارسی ترجمه شد (دبیرسیاقی، ۱۳۵۵: ۸۹۴). هنگامی که هروی بخشی از این کتاب را ترجمه کرد، مرگش فرارسید و کارش ناتمام ماند؛ چراکه ترجمه الفتوح تا پایان شهادت امام حسین (ع) است (عرفان، ۱۳۸۹: ۲۳۱). ابن اعثم در جلد پنجم الفتوح، به واقعه کربلا در سال ۶۱ هـ.ق و موضوعاتی مانند بیعت گرفتن از مردم برای یزید، حوادث پیش از کربلا، حوادث روز عاشورا پرداخته است.

در پژوهش حاضر، تلاش می‌شود تا روایت ابن اعثم در الفتوح را با ترجمه فارسی آن، بر اساس نظریه فزون‌متنیّت ژنت مقایسه کنیم و از این رهگذر، به پرسش‌های اصلی پژوهش پاسخ دهیم که مهم‌ترین همسانی‌ها و ناهمسانی‌های دو روایت چیست و خاستگاه تفاوت‌های ترجمه فارسی الفتوح با متن اصلی را در کجا باید پیگیری کرد؟

پیشینه پژوهش

درباره کتاب الفتوح و ترجمه فارسی آن، تا کنون پژوهش‌هایی انجام شده است. در این بخش، تلاش می‌شود تا به مهم‌ترین این پژوهش‌ها و نیز کاستی‌ها و تفاوتشان با مقاله حاضر اشاره شود.

«بررسی تطبیقی و مقایسه‌ای الفتوح ابن اعثم با ترجمه فارسی آن»، عنوان مقاله‌ای است که نویسنده در بخش نخست آن، با اشاره به فتوح‌نگاری به عنوان شاخه‌ای از تاریخ‌نگاری اسلامی، به معرفی کتاب الفتوح و بررسی جایگاه آن در میان دیگر متون پرداخته و در بخش دوم، درباره الفتوح، شیوه مترجم و دخل و تصرف او در متن الفتوح توضیح داده است (غلامی

دهقی، ۱۳۸۱: ۱۹۱-۱۹۲). نکته قابل ذکر درباره این مقاله را باید در روش پژوهش، پیگیری کرد. نویسنده بدون آن‌که روش مشخصی در مقایسه داشته‌باشد، به شیوه گزینشی، برداشت‌های شخصی خود را از مقایسه الفتوح و ترجمه آن در چند بخش، ارائه کرده و نتیجه‌گیری آشکاری درباره خاستگاه این تفاوت‌ها فراروی مخاطب قرار نداده‌است. صفری فروشانی و توحیدی در مقاله‌ای با عنوان «نقد و ارزیابی کتاب الفتوح با تکیه به حادثه کربلا»، به زندگی ابن اعثم کوفی و کتاب الفتوح و روایت او درباره کربلا و امام حسین (ع) پرداخته‌اند (۱۳۸۸: ۳۷) و به این نتیجه رسیده‌اند که ابن اعثم در عین محبت به اهل بیت (ع)، به مکتب خلفا پای‌بند بوده و اگرچه منابع و مصادر گزارش‌ها را ارائه نکرده، اطمینان عرفی که مهم‌ترین معیار صحت گزارش‌های تاریخی است، در کتاب او دیده می‌شود (همان، ۶۰). در پژوهش مذکور، تکیه تنها بر متن اصلی (عربی) الفتوح بوده و روایت عاشورایی ابن اعثم از جهت استناد به منابع ارزیابی شده است. «نگاهی به واژه‌های ترجمه الفتوح ابن اعثم» عنوان مقاله‌ای است که نویسنده در آن، لغات و ترکیبات ترجمه الفتوح را همراه با معنا و شاهد به صورت الفبایی و فهرست‌وار ارائه کرده‌است. در بخش دیگری از این مقاله، به اختصار، به برخی از اشتباهات در ضبط واژه‌ها و ضبط صحیح آن اشاره شده است (زادگان میاردان، ۱۳۹۵: ۹۲). در این مقاله نیز، نویسنده بدون آن‌که مقایسه‌ای تحلیلی بین دو متن داشته‌باشد، تنها به ارائه فهرستی از واژه‌های متن ترجمه پرداخته‌است. عباسی و کشانی در پژوهشی با عنوان «تحلیل و مقایسه نوع تمایلات شیعی مؤلف الفتوح و ترجمه فارسی آن»، به تفاوت‌های متن عربی الفتوح و ترجمه فارسی‌اش از حیث گرایش‌های مذهبی پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که نویسنده و مترجم، هیچ کدام، شیعه نبوده، اما تمایلات شیعی داشته و و از اخبار مورد علاقه شیعیان استفاده کرده‌اند (۱۳۹۶: ۹۳). نویسندگان در مقاله مذکور، از طریق بررسی واژگان و اصطلاحات متن عربی الفتوح و ترجمه آن و نیز نگرش ابن اعثم و مستوفی هروی به حوادث تاریخی، گرایش مذهبی این دو نویسنده را واکاوی و از تفاوت‌های دیگر دو متن چشم‌پوشی کرده‌اند؛ پژوهش حاضر به دو دلیل با پژوهش‌های یادشده، متفاوت است؛ نخست از منظر روش پژوهش که با تکیه بر نظریه فزون‌متنیت و تجزیه روایت‌ها، مقایسه دو متن انجام خواهد شد. دیگر آن‌که برای نتیجه‌گیری دقیق، تنها بخش روایت روز عاشورا گزینش و از پرداختن به همه روایت‌ها اجتناب شده است.

۲- روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش، با روش مقایسه‌ی تحلیلی، ابتدا هر دو روایت در حدّ پیرفت^۱ و گزاره^۲ تجزیه خواهد شد. منظور از پیرفت، واحد پایه‌ی روایت است که با تلفیق آن، داستان ایجاد می‌شود (اسکولز، ۱۳۷۹: ۱۴۰). از نظر بارت^۳ (۱۹۸۰-۱۹۱۵)، زبان‌شناس فرانسوی، تداوم منطقی نقش ویژه‌ها پیرفت را تشکیل می‌دهد که با هم مناسبتی درونی و مستحکم دارند (احمدی، ۱۳۷۰: ۲۳۲). کوچک‌ترین واحد پایه‌ی یک روایت را گزاره می‌نامند. پراپ^۴ از واژه‌ی خویشکاری استفاده می‌کند (۱۳۶۸: ۵۳) و اسکولز از اصطلاح کارکرد بهره می‌برد (۱۳۷۹: ۱۱۰). گزاره یک کنش (Action) یا عمل داستانی است که در قالب یک جمله یا عبارت بیان می‌شود. برای آن‌که بُعد معنایی گزاره‌ها، تفاوت‌ها و شباهت‌های معنایی گزاره‌ها از روایتی به روایت دیگر آشکارتر شود، همه‌ی گزاره‌ها رمزگان‌گذاری خواهد شد. برای این کار از حروف اختصاری استفاده خواهد شد:

- رمزگان کنشی (Active = A): گزاره‌ی حاوی کنش شخصیت است.
- رمزگان کنش روان‌شناختی (Psychological Act = AP): گزاره‌ی حاوی کنش عاطفی و روانی شخصیت است.
- رمزگان کنش گفتگویی (Dialogue Act = AD): گزاره‌ی حاوی گفتگو میان شخصیت‌هاست.
- رمزگان پند (Maxim = Ma): گزاره‌ی حاوی پند و نصیحت است.
- رمزگان اطلاعاتی (Informative = I): گزاره‌ی حاوی اطلاعاتی درباره‌ی شخصیت‌ها، مکان و... است.
- رمزگان نامگذاری (Entitle=E): گزاره‌ی حاوی نام شخصیت‌هاست (بامشکی، ۱۳۹۱: ۴۱۵ و ۴۱۶).

۳- نظریه‌ی فزون‌متنیت ژنت

-
- sequence^۱
 - proposition^۲
 - Scholes^۳
 - Roland Barthes^۴
 - Vladimir Propp^۵

ژرار ژنت، زبان‌شناس فرانسوی، در کتاب خود، الواح بازنوشتی، پیرامون نظریه فزون‌متنیت به تفصیل سخن گفته‌است. در فزون‌متنیت تأثیر متن الف در متن ب بررسی می‌شود و در واقع، تأثیر و الهام‌بخشی متن الف در آفرینش متن ب تعیین کننده‌است؛ ارتباط متن ب که آن را زبرمتن (hypertext) می‌گویند با متن الف که زیرمتن (hypotext) نامیده می‌شود، به گونه‌ای است که متن ب تفسیر متن الف نباشد (Genette, 1997: 5). به بیان دیگر، در فزون‌متنیت با دو متن روبرو هستیم؛ متن الف که منبع الهام و سرچشمه است و متن ب که با الهام از پیش‌متن، آفریده می‌شود. ژنت رابطه فزون‌متنیت را به دو شکل تقلید (imitation) و دگرگونگی (transformation) تقسیم کرده‌است. در فزون‌متنیت تقلیدی، نویسنده زیرمتن، در تلاش است تا زیرمتن حفظ شود، اما در وضعیتی جدید. در دگرگونگی، زبرمتن دچار تغییر و دگرگونگی می‌شود. روابط تقلید و دگرگونی در سه حالت (mood) تفنّن (playful)، هجو (satirical) و جدّی (serious) ایجاد می‌شوند (ibid: 28).

ژنت دگرگونی متون برای آفرینش اثر جدید را گشتار (transformation) می‌نامد. گشتار به دو نوع گشتار کمی (quantitative transformation) و گشتار کاربردی (pragmatic transformation) تقسیم می‌شود. تغییر در حجم زبرمتن (افزایش یا کاهش) گشتار کمی است (ibid: 309). کاهش یک متن خود به سه شکل صورت می‌پذیرد: ۱- برش (excision) که نویسنده زیرمتن، بخشی از زبرمتن را به شیوه جراحی حذف می‌کند. برش در مضمون و محتوا صورت می‌گیرد (ibid: 229). ۲- تراش (concision) که نویسنده بخشی از متن را برای زیباتر شدن حذف می‌کند. این روش برای مقاصد زیباشناختی و سبکی انجام می‌پذیرد (ibid: 234). ۳- خلاصه‌سازی (digest) که دو شیوه برش و تراش در آن هم‌زمان به کار گرفته می‌شوند. افزایش یک متن نیز به سه شکل انبساط (extension)، گسترش (expansion) و فزون‌سازی (amplification) دیده می‌شود (ibid: 254-262). با اعمال گشتار انبساط، نویسنده زیرمتن، مضمون، محتوا و رویدادی را به زبرمتن می‌افزاید. در گسترش با افزایش سبکی با رویکرد زیبایی‌شناختی روبرو هستیم. اعمال هم‌زمان انبساط و گسترش نیز گشتار فزون‌سازی را رقم می‌زند.

گشتار کاربردی شامل تغییر در بسیاری از وقایع و مضامین اصلی زبرمتن است. این گشتار نیز به انواع گشتار ارزش (transvaluation)، انگیزه (Transmotivation) و کیفی (Transmodalization) قابل تقسیم است (ibid: 324-330).

به اعتقاد ژنت در کتاب الواح بازنوشته، ترجمه نیز یک نوع از گشتار محسوب می‌شود. چکیده سخن ژنت این است که هر چیزی که می‌تواند به یک زبان گفته شود، می‌تواند به زبان دیگری هم گفته شود، مگر آن‌که فرم در آن، عنصر ضروری پیام باشد و این تفاوتی است که میان شعر و نثر وجود دارد. پس متونی که ترجمه می‌شوند، دو دسته هستند؛ نخست متونی که فرم، عنصری از پیامشان است و با ترجمه، این فرم انتقال نمی‌یابد و متضرر می‌شوند؛ چراکه بخش مهمی از پیامشان مغفول می‌ماند. دیگر، متونی که به دلیل آن‌که فرم جزئی از پیامشان به حساب نمی‌آید، با ترجمه متضرر نمی‌شوند (ibid: 124-125). از آنجایی که فرآیند ترجمه، متنی را از یک بافت اجتماعی-فرهنگی به بافتی با خوانندگانی متفاوت انتقال می‌دهد، ممکن است تحت تأثیر هر یک از گشتارهای کمی، کیفی و کاربردی، دچار دگرگونی شود. به بیانی دیگر، در فرآیند ترجمه، علاوه بر تغییر زبان، باید به دگرگونی‌ها و تغییرات دیگری توجه داشت که عمدتاً تحت تأثیر انتقال متن از یک فضای فرهنگی به فضایی متفاوت با مخاطبانی متمایز به زیرمتن راه می‌یابند.

۴- بحث اصلی

۴-۱- تجزیه تطبیقی دو روایت

در بخش پیش رو، روایت عاشورا در متن عربی ابن اعثم و ترجمه فارسی آن در حد پیرفت و گزاره، تجزیه شده است. در نظریه ژنت، هرگونه تحلیل درباره گشتارها باید با مقایسه میان زبرمتن و زیرمتن انجام شود؛ به همین دلیل، عنوان همه پیرفت‌های متن عربی ابن اعثم (زبرمتن) ذکر شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، روایت مذکور از ۴۸ پیرفت تشکیل شده است. این ۴۸ پیرفت بدین معناست که روایت ابن اعثم با تلفیق این ۴۸ واحد روایتی، از نظم منطقی در کنش‌ها و کارکردهای شخصیت‌ها و نیز رویدادهای روایت، بر ساخته شده است. هر پیرفت نیز در حد گزاره (کوچکترین واحد روایت) تقسیم شده است. از آنجایی که در تحلیل گشتارها، توجه به زبرمتن، به عنوان متن اساس، در نظر گرفته می‌شود، نام‌گذاری پیرفت‌ها بر پایه متن

عربی ابن اعثم انجام گرفته‌است. ذکر این نکته ضروری است که آن دسته از پیرفت‌هایی که حاوی بیشترین و برجسته‌ترین گشتارهای فزون‌متنی هستند، به عنوان شاهد مثال، به صورت کامل ذکر خواهد شد.

۲-۴- پیرفت‌بندی روایت

در این بخش، روایت عاشورا در کتاب الفتوح، در حد پیرفت، تجزیه شده است. پیرفت‌های قرمز رنگ، اشتراک میان متن عربی الفتوح و ترجمه فارسی آن را نشان می‌دهد:

۱- رؤیای امام حسین^۲- گفتگوی بریر با سپاهیان عمرو بن سعد^۳- عمرو بن سعد تیری به سوی سپاه امام پرتاب می‌کند^۴- آغاز نبرد و سخن امام با سپاهیان یزید^۵- پیوستن حرّ به سپاه امام^۶- نبرد حرّ^۷- نبرد بریر بن خضیر^۸- نبرد وهب بن عبدالله^۹- نبرد عمرو بن خالد^{۱۰}- نبرد خالد بن عمرو^{۱۱}- نبرد شعبه بن حنظله^{۱۲}- نبرد عمرو بن عبدالله^{۱۳}- نبرد مسلم بن عوسجه^{۱۴}- نبرد عبدالرحمن بن عبدالله^{۱۵}- نبرد یحیی بن سلیم^{۱۶}- نبرد قره بن ابی قره^{۱۷}- نبرد مالک بن انس^{۱۸}- نبرد عمرو بن مطاع^{۱۹}- نبرد حبیب بن مظاهر^{۲۰}- نبرد حویّ مولى^{۲۱}- نبرد انیس بن معقل^{۲۲}- نبرد یزید بن زیاد^{۲۳}- نبرد حجاج بن مسروق^{۲۴}- نبرد سعید بن عبدالله^{۲۵}- نبرد زهیر بن قین^{۲۶}- نبرد هلال بن رافع^{۲۷}- نبرد جناده بن حارث^{۲۸}- نبرد عمرو بن جناده^{۲۹}- نبرد عبدالله بن مسلم بن عقیل^{۳۰}- نبرد جعفر بن عقیل^{۳۱}- نبرد محمد بن عبدالله^{۳۲}- نبرد عون بن عبدالله^{۳۳}- نبرد عبدالله بن حسن^{۳۴}- نبرد ابوبکر بن علی^{۳۵}- نبرد عمر بن علی^{۳۶}- شهادت عثمان بن علی^{۳۷}- شهادت جعفر بن علی^{۳۸}- شهادت عبدالله بن علی^{۳۹}- شهادت عباس بن علی^{۴۰}- شهادت علی بن الحسین^{۴۱}- شهادت برادرزاده هفت ساله امام^{۴۲}- گفتگوی امام با سپاه یزید^{۴۳}- نبرد امام^{۴۴}- تعرض سپاهیان عمر به حرم امام^{۴۵}- تشنگی امام^{۴۶}- حمله امام و گفتگو با سپاه عمرو^{۴۷}- حمله سپاه عمرو به امام^{۴۸}- شهادت امام

٣-٤- تحلیل گشتارها

روایت روز عاشورا در کتاب الفتوح ابن اعثم کوفی از ٤٨ پیرفت تشکیل شده است. همان گونه که در فهرست پیرفت ها مشخص است، ١٩ پیرفت (١، ٨، ١٠، ١١، ١٢، ١٤، ١٥، ١٦، ١٧، ١٨، ١٩، ٢٠، ٢١، ٢٢، ٢٣، ٢٤، ٢٥، ٣١، ٣٢) با اعمال گشتار برش، حذف شده و از این طریق، روایت مترجم نسبت به زیرمتن آن (روایت عربی الفتوح) کوتاه تر شده است. این پیرفت ها در زیرمتن، نبرد یاران امام را به صورت بسیار کوتاه و گذرا روایت کرده که عمدتاً سه گزاره ای هستند:

١- مبارز وارد میدان می شود (کنش)

٢- مبارز رجز می خواند (کنش گفتگویی)

٣- مبارز می جنگد تا کشته شود (کنش)

این پیرفت ها تصاویری تکراری از روز عاشورا در برابر مخاطب ترسیم می کند. گزاره های دوم این پیرفت ها نیز حاوی رجزخوانی هایی به نظم عربی است که در صورت ترجمه شدن به فارسی، دچار بیشترین ضرر می شود و نویسنده زیرمتن، شبیه یک عمل جراحی، این پیرفت ها را از بدنه روایت جدا کرده است (گشتار برش).

پیرفت ١ (رؤیای امام حسین) زیرمتن (الفتوح عربی) در زیرمتن (الفتوح فارسی) حذف شده (گشتار برش) و مترجم ترجیح داده برای آن که روایت را از یکنواختی دور کند، روایت را با گزاره ادبی برآمدن خورشید، آغاز کند (گزاره ١ - گشتار گسترش). در این گزاره، فعل «اصبح» به گونه ای ادبی و با هدف افزایش ارزش ادبی زیرمتن، به جمله «خورشید خنجرگداز از نهیب آن واقعه بر بام این نیلی حصار برآمد» گسترش یافته است. گزاره های «A٢، A٣، A٤، A٥، A٦، A٧، A٨» به زیرمتن افزوده و از این طریق، رویداد چینش سپاهیان برای مخاطب ترسیم شده است (گشتار انبساط). با نمایش جزئیات سپاهیان و ترسیم میمنه و میسرۀ دو لشکر، روایت نمایشی تر شده است. افزوده زیرمتن (الفتوح فارسی) به روایت ابومخنف در تاریخ طبری بسیار نزدیک است و به نظر می رسد که راوی از زیرمتنی چون مقتل ابومخنف یا منبعی نزدیک آن، بهره برده است (ر.ک. طبری، ١٣٧٩: ٣٧٣). افزودن گزاره های AD١٨، AD١٩، AD٢٠، A٢١، A٢٢ کنش گفتگویی زیرمتن را به صورت دو طرفه میان دو لشکر امام حسین و عمر سعد منبسط کرده است (گشتار انبساط). در گزاره AD٢٠ زیرمتن، بریر سخنان خودش را با

نفرین به پایان می‌برد و در گزاره^{۸۲۲}، بازگشت بریر به سپاه به صورت منطقی روایت می‌شود. در حالی که در زبرمتن، کنش بریر پس از اتمام سخنانش، نامعلوم است. گزاره^{۸۶} در زبرمتن افزوده و از این طریق، واکنش امام در برابر تیرهای لشکر عمر سعد نشان داده شده و روایت، نمایشی‌تر شده است (گشتار انبساط). گزاره^{AD۷} زبرمتن علاوه بر این که در گزاره^{AD۸} زبرمتن به گونه‌ای ادبی طولانی‌تر شده (گشتار گسترش) و از طریق افزودن عبارت «دل بر قفای ربّانی دهید»، لشکریان امام حسین ارزش‌گذاری دوباره شده‌اند؛ علاوه بر این، استفاده از واژه «حضرت» در زبرمتن، شخصیت امام حسین را نسبت به زبرمتن، «ارزش‌گذاری دوباره» کرده‌است. این گشتار در دیگر پیرفت‌ها نیز قابل پیگیری است (پیرفت‌های ۴، ۶).

عنوان پیرفت‌ها	الفتوح	ترجمه الفتوح
گفتگوی بریر با سپاهیان عمرو بن سعد	۱-و أصبح الحسين و صلى بأصحابه^A ۲-ثمّ قرب إليه فرسه^A ۳-فاستوى عليه و تقدّم نحو القوم فى نفر من أصحابه و بين يديه برير بن حضير الهمداني^A ۴-فقال له الحسين: كَلِمَ القوم يا برير و اِحتجّ عليهم^{AD} ۵-فتقدّم برير حتّى وقف قريباً من القوم^A ۶-القوم على بكرة قد زحفوا إليهم^A ۷-فقال لهم برير: يا هؤلاء! اتّقوا الله فانّ نسل محمد قد أصبح بين أظهركم و هؤلاء ذريته و عترته و بناته و حريمه فهاتوا ما الذى عندكم و ما تريدون أن تصنعوا بهم^{AD} ۸-قالوا: نريد أن نمكن منهم الأمير عبيدالله بن زياد فيرى رأيه فيهم^{AD}	۱- خورشید خنجرگداز از نهیب آن واقعه بر بام این نیلی حصار برآمد! ۲- عمر سعد به تعبیه لشکر پرداخت^A ۳- میمینه سپاه را در عهده عمرو بن حجاج زبیدی کرد^A ۴- بر میسره شمر بن ذی الجوشن را گماشت^A ۵- فرمان داد تا سواران از صواب‌دید عروه بن قیس الاحمسی و پیادگان از شبت بن ربیع درنگ‌زدند^A ۶- علم را به موالی خود، زید، سپرد^A ۷- امیرالمؤمنین حسین نیز فرمود تا زهیر بن قین بر دست راست باشد و حبیب بن مظاهر در جانب یسار توقّف کند^A ۸- رایت را به برادر خود، عبّاس

تفویض نمود^۹ ۹- چون صفها راست شد بریر بن خضیر الهمدانی پیشتر رفت و گفت: ای عمر سعد با امیرالمؤمنین قتال خواهی کرد؟^{AD} ۱۰- گفت: بلی و در این محاربه تن بسیار بی سر خواهد شد.^{AD} ۱۱- بریر گفت: چرا نمی گذارید که ایشان بازگردند و به جانب مکه یا مدینه روند؟^{AD} ۱۲- آخر ای اهل کوفه! نامه هایی که به امیرالمؤمنین حسین نوشته اید فراموش کردید که خدای تعالی را بر خویش گواه گرفته بودید؟^{AD} ۱۳- چندان غلو و مبالغه در استدعای چه بود که می نوشتید و می گفتید چون اینجا رسی همگان در موافقت تو باشیم و در خدمت تو کمر بندیم چه شد آن گفته ها و نبشته ها؟^{AD} ۱۵- آب از فرزندان او بازداشتید. آب فرات که منفعت آن عام است و جهودان، ترسایان، مجوسان، وحش و طیر این بیابان از آن می خورند و شما سگان و دواب را از آن آب در برابر ایشان می دهید و نمی گذارید که اطفال و ذریت پیغمبر از آن جوی آب قطره ای بچشند.^{AD} ۱۶- فردای قیامت به محمد مصطفی چه جواب خواهید داد و	۹- قال بریر بن خضیر: و لا تقبلون منهم إن رجعوا إلى المكان الذي أقبلوا منه يا أهل الكوفة؟ انسينم كتبكم إليه و عهدكم الذي اعطيتموها من أنفسكم؟ و اشهدتم الله عليها و كفى بالله شهيداً يا ويلكم دعوتم اهل بيت نبيكم و زعمتم أنكم تقتلون انفسكم دونهم حتى اذا اتوا عليكم اسلمتموهم إلى عبيد الله بن زياد و حلتهم بينهم و بين الماء الجاري و هو مبدول يشرب منه اليهود و النصارى و المجوس و ترده الملائك و الخنازير فبئس ما خلفتم محمداً في ذريته ما لا سقاكم الله يوم القيامة و يلکم هذا الحسن و الحسين سيدا اهل الجنة من الأولين و الآخرين^{AD}	
--	--	--

این گناه را چه عذر خواهید آورد AD ۱۷- ما لكم لاسقامك الله يوم القيامة فبئس القوم انتم AD ۱۸- جمعی از لشکر آواز دادند: AD ... ۱۹- بریر گفت: ای بریر ما نمی‌دانیم تو چه می‌گویی. AD ۲۰- بریر گفت: ای بار خدای! تو را معلوم است که من از این قوم بیزارم بار خدایا دمار از ایشان برآر و سزای افعال هرچه بیشتر بدیشان رسان AD ۲۱- آن قوم دست به کمان برده و چند تیر پیاپی در روی بریر انداختند ^A ۲۲- بریر باز پس آمد ^A		
---	--	--

جدول ۱- پیرفت ۲

گزاره‌های A_۱، AD_۵، AD_۶ پیرفت ۴ زیرمتن در زیرمتن حذف‌شده است (گشتار برش). در پیرفت ۵، گزاره A_۱ به زیرمتن افزوده (گشتار انبساط) و از این طریق، میان پیرفت ۴ و ۵ ارتباط منطقی علی- معلولی ایجاد شده است. حرّ سخنان امام را می‌شنود و تحت تأثیر آن، دگرگون‌شده و به سپاه امام می‌پیوندد. بنابراین، مخاطب در مواجهه با روایت، از شکاف میان پیرفت‌ها دچار سردرگمی نمی‌شود.

عنوان پیرفت‌ها	الفتوح	ترجمه الفتوح
آغاز نبرد و سخن امام با سپاهیان یزید	۱- وثب اصحاب الحسين فخرجوا من باب خندقهم ^A ۲- هم يومئذ اثنان و ثلاثون فارساً و اربعون راجلاً و القوم اثنان و عشرون الفاً لايزيدون و لاينقصون ^A ۳- اقتتلوا ساعه من النهار حمله	۱- اصحاب‌امیرالمؤمنین حسین هفتاد و دو مرد بودند و لشکر عمر کم و بیش بیست و دو هزار سواره و پیاده بودند ^۱ ۲- روی به جنگ آوردند اصحاب امیرالمؤمنین بر ایشان حمله می‌کردند و از ایشان می‌کشتند تا پنجاه کس از

ایشان کشته شد^A ۳-امیرالمؤمنین حسین فرمود: خدای تعالی بر گبران از آن سبب خشم گرفت که ایشان آفتاب و ماه و آتش را معبود ساختند^{AD} ۴-و اکنون خشم خدای تعالی بر این قوم بسیار خواهد شد که رای‌های ایشان بر بر کشتن فرزند دختر پیغمبرشان قرار گرفته. والله که ایشان را در مرادی که دارند اجابت نخواهم کرد و همچنان روی به خون خضاب کرده به حضرت ربانی خواهم رفت^{AD} ۵-و الله که ایشان را.....^{AD} ۶-پس آواز برداشت و فرمود: هیچ فریاری نیست که ما را فریاد رسد و هیچ دفع کننده‌ای نیست که از جهت تحصیل رضای خدای تعالی دشمن را از اهل بیت پیغمبر دفع کند؟^{AD}	واحدة حتى قتل من اصحاب الحسين نيف و خمسون رجلاً^A ۴-عندها ضرب الحسين بيده إلى لحيته^A ۵-جعل يقول: اشتد غضب الله على اليهود إذ جعلوا لله ولداً و اشتد غضب الله على النصارى و اشتد غضب الله على المجوس إذ عبدت الشمس و القمر و النار من دون الله و اشتد غضب الله على قوم اجتمعت آراؤهم على قتل ابن بنت نبيهم و الله ما اجتبههم إلى شيء مما يريدونه ابداً حتى التقى الله أنا مخضب بدمي أما من منغيث يغيثنا لوجه الله؟ أما من ذاب يذب عن حرم رسول الله؟^{AD}	
۱-حرّ بن يزيد الرياحي آواز امیرالمؤمنین حسین را شنید^A ۲-اسب برانگیخت و از لشکر عمر بیرون تاخت.^A ۳-پیش امیرالمؤمنین حسین آمد^A ۴-گفت: یابن رسول الله اوّل کسی که به جنگ تو آمدن بودم. این ساعت به خدمت تو شتافتم تا اوّل کس که در رکاب تو کشته شود من باشم تا در روز قیامت جدّ تو مرا شفاعت کند^{AD}	۱-إذا الحر بن يزيد الرياحي قد أقبل يركض فرسه حتى وقف بين يدي الحسين^A ۲-قال: يابن بنت رسول الله! كنت أوّل من خرج عليك افتأذن لي أن أكون أوّل مقتول بين يديك لعلّي أبلغ بذلك درجة الشهداء فالحق بجدك^{AD} ۳-قال الحسين: يا أخي! إن تبّت كنت ممّن تاب الله عليهم إن الله هو التواب الرحيم^{AD}	پیوستن حرّ به سپاه امام

جدول ۲ (پیرفت ۴ و ۵)

گزاره^{AD۲} پیرفت ۶ زیرمتن حاوی رجزخوانی حرّ در قالب نظم عربی است، در زیرمتن در حدّ جمله «رجزی بگفت» کوتاه شده است (گشتار برش). همان‌گونه که پیش‌ازین نیز گفته شد، این رجزخوانی‌ها در فرآیند ترجمه به فارسی، دچار بیشترین ضرر و برهم خوردن فرم خواهند شد. ترجیح راوی زیرمتن این بوده است که روایت را از یکنواختی دور و به شیوه جراح‌ی این پیرفت‌ها را حذف کند. گشتار برش در ارتباط با حذف رجزخوانی‌ها در دیگر پیرفت‌ها نیز قابل پیگیری است (پیرفت‌های ۹، ۱۳، ۲۶، ۲۷، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۴، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰). در پیرفت ۶ گزاره^{A۶} زیرمتن همان گزاره^{A۶} زیرمتن است، با این تفاوت که راوی زیرمتن با اعمال گشتار گسترش، به صورت جزئی‌تر، نحوه نبرد حرّ را به تصویر کشیده و به‌جای فعل «لم یزل یقاتل»، از افعال «حمله می‌کرد، شمشیر می‌زد و مردانه می‌کوشید»، بهره برده و ضمن آن‌که مبارزه حرّ را حماسی جلوه داده، با استفاده از قید «مردانه»، شخصیت او را ارزش‌گذاری دوباره کرده‌است. در ادامه همین پیرفت، گزاره^{۱۷} در زیرمتن افزوده (انبساط) و در مقابل، فعل «قُتِلَ» حذف‌شده است (برش)؛ کارکرد هم‌زمان گشتار انبساط و برش در زیرمتن، رفع این تناقض است که در زیرمتن، از کشته شدن حرّ سخن به میان آمده (قُتِلَ)، در حالی که در گزاره^{A-۱۷} هنوز رمقی در تن او مانده‌است. گزاره^{A۱۱} در زیرمتن به روایت افزوده‌شده و شهادت حرّ را پس از سخنان امام حسین روایت می‌کند. کارکرد این گزاره، علاوه بر اضافه کردن مضمون و رویداد، افزایش زیبایی ادبی متن با به کارگیری «مرغ روح» و «پرواز به سوی بهشت»، است (فزون‌سازی). علاوه بر این، شخصیت حرّ نیز نسبت به زیرمتن، ارزش‌گذاری دوباره شده است. به صورت کلی، فعل «قُتِلَ» در ارتباط با سپاهیان امام حسین، در زیرمتن به افعالی چون «به شهادت رسید» و «شهید شد» تبدیل شده و یاران امام ارزش‌گذاری دوباره شده‌اند (پیرفت‌های ۹، ۱۳، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۱، ۳۴، ۳۶، ۳۷، ۴۰).

عنوان پیرفت	الفتوح	ترجمه الفتوح
نبرد حرّ	۱-أَوَّلَ مَنْ تَقَدَّمَ إِلَى قِتَالِ الْقَوْمِ الْحَرِّ بْنِ يَزِيدَ الرِّيَاحِي^۱ ۲-وَهُوَ يَقُولُ: إِنِّي أَنَا الْحَرُّ وَمَأْوَى الضَّيْفِ...^{AD} ۳-حَمَل^{AD} ۴-لَمْ يَزَلْ يَقَاتِلُ حَتَّى عَرِقَ فَرْسُهُ	۱-اول کسی که در میدان آمد و با این قوم جنگ کرد، حرّ بن یزید بود^۱ ۲-رجزی بگفت^{AD} ۳-با ایشان جنگ می‌کرد و حمله‌های متواتر می‌برد تا اسب او را پی کردند.^A

٤-اسب بيفتاد و وى پياده بماند^١ ٥-روى از آن جماعت بگردانيد^A ٦-بر ايشان حمله مى کرد و شمشير مى زد و مردانه مى کوشيد تا چند مرد از ايشان بينداخت^A ٧-عاقبت زخمى گران يافت^١ ٨-وى را گرفتند و نزد اميرالمؤمنين حسين آوردند^{A-١} ٩-آن حضرت به دست مبارک گرد از روى او مى سترد^A ١٠-مى فرمود: مادر تو را نه به غلط حر نام کرده است در اين جهان نام تو حر بود و در آن جهان از آتش دوزخ حر خواهى بود.^{AD} ١١-حرّ اين بشارت شنیده، مرغ روحش جانب بهشت پرواز کرد^{A-١}	فبقى راجلاً^١ ٥-جعل يقاتل و هو يقول: إن تنكروني فأنا بن الحر^{AD} ٦-لم يزل يقاتل حتى قتل^A ٧-إحتمله أصحاب الحسين حتى وضعوه بين يده و فيه رمق^A ٨-فجعل يمسح وجهه الحسين^A ٩-يقول: أنت الحرّ كما سمّك أمك الحرّ وأنت الحرّ فى الدنيا و الاخرة^{AD} ١٠-ثم جعل رجل من أصحاب الحسين يقول: لنعم الحرّ حرّ بنى رياح^{AD}	
--	--	--

جدول ٣-پيرفت ٦

اوج اين ارزش گذارى دوباره را مى توان در پيرفت پاينى روايتديد؛ جايى كه در زيرمتن به جاي جمله «احتزّ رأسه»، با صفت «مبارك» براى سر، امام را به عنوان فرزند رسول خدا، قرّة العين على و سرور سينه فاطمه زهرا معرفى و از اين طريق، ارزش گذارى مى كند. در مقابل اين ارزش گذارى دوباره، مى توان ارزش كاهى سپاهيان عمر سعد را پيگيرى كرد. در زيرمتن، سپاهيان عمر سعد با تركيب هاى «قوم فاسق»، «طايفه ظالم»، «جماعت ظالم» توصيف شده اند (پيرفت هاى ٢٩، ٣١). اين ارزش گذارى دوباره و ارزش كاهى، هر دو، از تمايلات شديدتر نويسنده زيرمتن به اهل بيت، نسبت به نويسنده زيرمتن حكاييت مى كند. اضافه شدن گزاره هاى با محتواى كنش روان شناختى (AP) يكي ديگر از گونه هاى گشتار انبساط در زيرمتن فارسى الفتوح است. براى نمونه، در پيرفت ٣٩، گزاره AP^٣ به روايت زيرمتن افزوده شده و جنبه عاطفى شخصيت ها و به دنبال آن، همه روايت را بيشتتر کرده است. در پيرفت مذكور، مخاطب واكنش عاطفى امام حسين (ع) را در رويارويى با شهادت حضرت ابالفصل درمى يابد. همين

گشتار را با کارکردی مشابه می‌توان در پیرفت ۴۰ گزاره^{AP}، پیرفت ۴۴ گزاره^{AP} مشاهده کرد.

عنوان پیرفت	الفتوح	ترجمه الفتوح
شهادت عباس بن علی	۱-خرج من بعده أخوه العباس بن علی ^{A-E} ۲-و هو يقول ^{AD} ۳-حمل فلم یزل یقاتل حتی قتل من القوم جماعه و قتل ^{AD}	۱-بعد از آن، عباس بن علی آماده قتال گشته بر اهل بغی حمله کرد ^{A-E} ۲-مراسم جد و جهد به جای آورد و جمعی از شجعان لشکر عمر را بکشت تا شهید شد ^A ۳-چون عباس به عز شهادت فایض گشت، امیرالمؤمنین حسین عظیم ناخوشدل شده سخت بگریست ^{AP} ۴-فرمود: الآن انکسر ظهري و قلت حیلتی ^{AD}

جدول ۴-پیرفت ۳۹

۵-نتیجه گیری

بر اساس نظریه فزون‌متنیت ژار ژنت، روایت کتاب الفتوح ترجمه هروی از روز عاشورا، با روایت کتاب الفتوح ابن اعثم کوفی رابطه فزون‌متنی به گونه دیگرگونی (transformation) با حالت جدی دارد. بنابراین می‌توان گفت که زیرمتن (الفتوح ابن اعثم کوفی) با اعمال گشتارهایی به زیرمتن (الفتوح ترجمه مستوفی هروی) تبدیل شده است. این فرآیند در وهله نخست با گشتار ترجمه از زبان عربی به فارسی تبدیل شده است. از آنجایی که زیرمتن با ترجمه، از یک فضای فرهنگی به فضای فرهنگی دیگر منتقل می‌شود و نیز به دلیل جهان‌بینی، باورها و تمایلات متفاوت نویسنده زیرمتن نسبت به نویسنده زیرمتن، اعمال گشتارهای کمی و کیفی گوناگون دور از انتظار نیست. بر اساس تجزیه، مقایسه و تحلیل روایت روز عاشورا در کتاب الفتوح ابن اعثم و ترجمه فارسی آن، بیشترین گشتار اعمال شده را می‌توان از نوع کمی دانست که به ترتیب، گشتارهای برش، انبساط، گسترش و فزون‌سازی بیشترین سهم را در دیگرگونی زیرمتن (ترجمه الفتوح) نسبت به زیرمتن (الفتوح عربی) دارند. حذف رجزخوانی‌ها به دلیل متضرر شدن ابیات عربی در فرآیند ترجمه و یک‌دست کردن روایت، مهم‌ترین کارکرد گشتار برش است. بالابردن ارزش ادبی روایت و کمک کردن به اعمال گشتار ارزش‌گذاری، نمایشی تر

کردن روایت و افزایش بار عاطفی روایت، برجسته‌ترین کارکرد گشتار انبساط و فزون‌سازی محسوب می‌شود. گشتارهای کاربردی اعمال‌شده در زیرمتن نیز ارزش‌گذاری دوباره و ارزش‌کاهی است. ارزش‌گذاری دوباره شخصیت امام حسین و یاران ایشان و نیز ارزش‌کاهی شخصیت سپاهیان عمر سعد، هر دو، حاکی از گرایش‌های شیعی نویسنده زیرمتن است. بر اساس توضیحات ارائه شده، می‌توان نتیجه گرفت که روایت ترجمه الفتوح فارسی از روز عاشورا نسبت به روایت الفتوح عربی، کوتاه‌تر، عاطفی‌تر، نمایشی‌تر و با گرایش شیعی است.

۶- تقدیر و تشکر

این مقاله مستخرج از نتایج طرح تحقیقاتی اجرا شده با شماره قرارداد ۱۷۵ مورخ ۱۳۹۸/۱۱/۲۰ از محل اعتبارات ویژه پژوهشی دانشگاه علوم و فنون دریایی خرمشهر می‌باشد.

منابع

۱. کتاب‌ها

- احمد بن اعثم کوفی، ابی محمد (۱۳۷۲). الفتوح. ترجمه محمد بن احمد مستوفی هروی. تهران: سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی
- _____ (۱۴۱۱). الفتوح، جلد ۵، تحقیق علی شیری، بیروت: دار الاضواء
- آذرتاش، آذرنوش (۱۳۷۵). تاریخ ترجمه از عربی به فارسی، ترجمه‌های قرآن. چاپ اول، تهران: انتشارات سروش
- آرلاتو، آنتونی (۱۳۷۴). درآمدی بر زبان‌شناسی تاریخی. ترجمه یحیی مدرسی، چاپ اول، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی
- باقری، مهری (۱۳۸۸). مقدمات زبان‌شناسی. چاپ دوازدهم، تهران: نشر قطره
- جهانبخش، فرهنگ (۱۳۸۳). تاریخ زبان‌فارسی. چاپ نخست، تهران: نشر جامی
- دیرسیاقی، محمد (۱۳۵۵). ترجمه فارسی تاریخ ابن اعثم و دو مترجم آن. راهنمای کتاب، سال ۱۹، شماره ۱۱ و ۱۲
- رفیعی، علی (۱۳۶۷). ابن اعثم کوفی. دائرة المعارف بزرگ اسلامی، جلد ۲۳، ص ۲۶
- زادگان میاردان، ندا (۱۳۹۵). نگاهی به واژه‌های ترجمه الفتوح اعثم کوفی. فرهنگ‌نویسی، شماره ۱۱، صص ۹۱-۱۱۰

مقایسه روایت عاشورایی الفتوح ابن اعثم و ترجمه فارسی آن بر اساس فزون‌متنیت ژنت حامد صافی*

صفارزاده، طاهره (۱۳۶۳). اصول و مبانی ترجمه. چاپ اول، تهران: کتابفروشی خیام
نجفی، ابوالحسن (۱۳۸۷). مبانی زبان‌شناسی و کاربرد آن در زبان فارسی. چاپ دهم، تهران:
انتشارات نیلوفر
یعقوبی، حسین (۱۳۸۴). زبان، ترجمه و ارتباط فرهنگ‌ها. چاپ اول، تهران: نشر مرکز

Genette, Gerard. (1997) **palimpsests: literature in second Degree**. Trans University of Nebraska press

۲. مجلات

صفری فروشانی، نعمت‌الله و توحیدی، محمدعلی (۱۳۸۸). نقد و ارزیابی کتاب الفتوح با رویکرد به
حادثه کربلا. تاریخ در آینه پژوهش، سال ششم، شماره سوم، صص ۳۵-۶۵
عباسی، علی‌اکبر و کشانی، نجمه (۱۳۹۶). تحلیل و مقایسه نوع تمایلات شیعی مؤلف الفتوح و مترجم
فارسی آن، پژوهش‌نامه تاریخ تشیع، سال اول، شماره ۲، صص ۹۳-۱۱۹
عرفان، امیرحسین (۱۳۸۹). «بازشناسی ابن اعثم کوفی و کتاب الفتوح وی». فصلنامه علمی-تخصصی
سخن تاریخ، سال ۴، شماره ۱۱، صص ۲۲۹-۲۵۲
غلامی‌دهقی، علی (۱۳۸۱). بررسی تطبیقی و مقایسه‌ای فتوح ابن اعثم با ترجمه فارسی آن. تاریخ
اسلام در آینه پژوهش، پیش‌شماره ۱، صص ۱۹۱-۲۱۸

مقارنة لرواية عاشوراء عن الفتوح ابن اعثم وترجمتها الفارسية على أساس

الاتساعية النصية

نوع المقالة: أصيلة

حامد صافي

استاذ مساعد في قسم العلوم الاساسية بجامعة خرمشهر للعلوم و التكنولوجيا البحرية

الملخص

كتاب الفتوح لأبي محمد أحمد بن علي، المعروف باسم ابن اعثم الكوفي، ربما كتب بالعربية في أواخر القرن الثالث وأوائل القرن الرابع الهجري. قام محمد بن أحمد مصطفى هري في ترجمة جزء من هذا الكتاب إلى اللغة الفارسية سنة ٥٩٦ هـ بأمر أحد حكام خرازم. اقترح جيران جينيت نظرية الاتساعية النصية حول العلاقة بين النصوص. وفقاً لهذه النظرية، يتم إنشاء النص B تحت تأثير النص A. يمكن دراسة العلاقة الاتساعية بين لنصوص في شكلين من التقليد والتغيير و ثلاثة أنماط من المرح والهجاء والجدية. تسمى التغييرات التي تم إجراؤها في النص الثاني مقارنة بالنص الأولي، التحويل، والتي يمكن تقسيمها إلى تحويل كمي وتطبيقي ونوعي. في هذا البحث، تم تحليل رواية عاشوراء في كتاب ابن اعثم ومقارنتها مع رواية عاشوراء في ترجمة الفتوح الفارسية. بحسب نتائج البحث، فقد تغيرت رواية الفتوح الفارسية بالتحويلات: القطع والانبساط والتوسع وإعادة التقييم وتناقص القيم، كما أنها أكثر درامية وعاطفية وأدبية وشيعية من رواية الفتوح العربية.

الكلمات الرئيسية: الفتوح، العاشوراء، الاتساعية النصية، الترجمة

Comparison of the Ashura narration of Al-Futuh Ibn A'tham and its Persian translation based on Hypertextuality

Article Type: Research

Hamed Safi¹

Assistant Professor, Department of Basic Sciences and General Courses,
Khorramshahr University of Marine Sciences and Technology,
Khorramshahr

Abstract

Al-Futuh by Abu Muhammad Ahmad ibn Ali, known as Ibn A'tham Kufi, was probably written in Arabic in the late third and early fourth centuries. Muhammad ibn Ahmad Mostofi Heravi translated a part of this book into Persian in 596 AH by the order of one of the rulers of Kharazm. Gerard Genette proposed the theory of Hypertextuality around the relationship between texts. In the present study, an attempt has been made to compare and compare the narration of Ashura in the book of Al-Futuh Ibn A'tham with the Persian translation of Al-Futuh. For this comparison, Gerard Genet's theory of redundancy was used. According to this theory, text B (Hypertext) is created under the influence of text A (Hypotext). The contextual relationship of the texts can be examined in two forms of imitation and otherness and three modes of humor, satire and seriousness. Changes made in the subtext compared to the rough text is called torque, which can be divided into quantitative, applied and qualitative torque. According to this theory, Ibn A'tham's narration was considered a rough text for Al-Futuh Persian translation.

Keywords: Al-Futuh, Ashura, textuality, translation

* Corresponding Author

safi@kmsu.ac.ir

